

ФОРМУВАННЯ КОМПОНЕНТІВ
СИСТЕМИ ЗМАГАНЬ У
ПРОФЕСІЙНОМУ ТЕНІСІ ДО ПОЧАТКУ
«ЕРИ ВІДКРИТОГО ТЕНІСУ»

*Хіменес Христина¹, Бріскін Юрій¹,
Пітин Мар'ян¹, Маланюк Любомир², Задорожна Ольга¹*
¹Львівський державний університет фізичної культури
ім. Івана Боберського
²Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

DOI: 10.32540/2071-1476-2023-2-137

Abstract. The aim of the study. To systematize factual data on the formation and development of the competition system components in professional tennis before the beginning of the «tennis open era». **Material and methods.** Facts from the history of the formation of systematicity in professional tennis competitions and the formation of key competitions in the period up to 1968 was the main material of the research. **The results.** The era of modern tennis begins in the second half of the 19th century. It was found that the game began to be commercialized already in 1894, and this process began with the sale of tennis training equipment and textbooks. The first competitions, which were open to everyone, including professional tennis players, were held in Great Britain (Wimbledon tournament, 1875), but they cannot be called professional, since in British society attention was focused on the development and popularization of amateur sports. Summarizing the facts made it possible to find out that tennis began to develop as a professional sport in the United States, where were favorable economic and geopolitical conditions for this. Here, in 1926, the promoter K. Pyle held exhibition tours exclusively for professional tennis players with whom he concluded contracts. It was found that in the late 20s – early 30s of the XX century, three professional tennis majors of those times were created – U.S. Professional Championship, Wembley Professional Championships and French Pro Championship. These competitions actually set the pace for the development of the direction. It is established that characteristic for that time was a constant change in the number of participants, the format of holding and the surface of the tournament courts. The key barrier (separation between amateur and professional tennis) was overcome in 1968. In addition, the experience gained in the past in organizing professional tennis tournaments gradually received a new level of adaptation in the «Open Era tennis». However, the period until the 1980s remained difficult to determine a unified attitude of the leading tennis organizations in the world to the process of its further professionalization. **Conclusions.** Tennis as a type of professional sport began to form in the US at the end of the 19th century and immediately developed dynamically, at the same time separated from the amateur (until 1968). The main tournaments (majors) of that time were the U.S. Professional Championship, Wembley Professional Championships and French Pro Championship, However, others tournaments developed too and they were even a priority for many leading professional tennis players periodically. The competition system was not stable, competition formats often changed, but professional tennis gained popularity and increasingly became a source of income for the athletes themselves and entire organizations.

Key words: professional tennis, history, competition, system, tournament.

Анотація. Мета дослідження. Систематизувати фактичні дані щодо формування та розвитку компонентів системи змагань у професійному тенісі до початку «відкритої ери». **Матеріал та методи.** Основним матеріалом дослідження були факти з історії формування системності у змаганнях з професійного тенісу, становлення ключових змагань періоду до 1968 року. **Результати.** Ера сучасного тенісу розпочинається у другій половині XIX століття. З'ясовано, що комерціалізуватися гра почала уже у 1894 році і розпочався цей процес з продажу обладнання та підручників з навчання тенісу. Перші змагання, які були відкритими для усіх бажаючих і в тому числі для професійних тенісистів, були проведені у Великобританії (Вімблдонський турнір, 1875 рік), проте їх не можна назвати професійними, оскільки в британському суспільстві увага акцентувалася на розвиткові і популяризації любительського спорту. Узагальнення фактів дозволило з'ясувати, що теніс як професійний вид спорту почав розвиватися у США, де для цього були зручні економічні та геополітичні умови. Тут у 1926 році промоутер К. Пайл проводив показові тури виключно для професійних тенісистів, з якими укладав контракти. Виявлено, що наприкінці 20-х – на початку 30-х років XX ст. були створені три професійні мейджорси у тенісі тих часів – U.S. Professional Championship, Wembley Professional Championships та French Pro Championship, які фактично задавали темп розвитку напруму. Встановлено, що характерним для того часу була постійна зміна кількості учасників, формату проведення та покриття кортів турніру. Ключовий бар'єр (відмежованість любительського та професійного тенісу) був подоланий у 1968 році і здобутий у минулому досвід організації професійних турнірів з тенісу поступово отримав новий рівень адаптації в «ері Відкритого тенісу». Проте період до 1980-х років залишався складним щодо визначення єдиного ставлення провідних організацій тенісу у світі до процесу подальшої його професіоналізації. **Висновки.** Теніс як різновид професійного спорту розпочав своє формування у США наприкінці XIX ст. і одразу динамічно розвивався, водночас, відокремлено від любительського (до 1968 року). Основними турнірами (мейджорсами) того часу були U.S. Professional Championship, Wembley Professional Championships та French Pro Championship. Проте розвивалися й інші, які періодично були навіть в пріоритеті для багатьох провідних професійних тенісистів. Система змагань не була стабільною, формати змагань часто змінювалися, проте професійний теніс здобував популярність і все більшою мірою ставав джерелом прибутків для самих спортсменів та цілих організацій.

Ключові слова: професійний теніс, історія, змагання, система, турнір

Вступ. Спортивна індустрія сьогодні бурхливо розвивається, і якщо взяти до уваги професійний спорт, то види, представлені в його межах, активно розвивають як спортивний так і бізнес-компонент, при чому достатньо синхронно, оскільки вони взаємозалежні в цій системі [4, 8, 9 та ін.].

Водночас сучасний високий рівень розвитку кожного професійного виду спорту має власні історичні коріння, що залишаються фундаментом тих процесів, котрі відбуваються сьогодні [4, 8 та ін.].

Сучасний професійний теніс можна вважати достатньо глобалізованим явищем, яке, з одного боку, нині реформується, відштовхуючись від наявних тенденцій і запитів суспільства, а з іншого – зберігає давні традиції у своїй основі, які закладалися фактично більш як 150 років тому [9, 12].

Сучасні дослідники в багатьох аспектах розглядають історичні

засади розвитку професійного тенісу, починаючи з 1968 року [1, 13, 14], коли було проголошено «Еру відкритого тенісу» і професіоналів допустили до усіх змагань, у яких до цього моменту змагалися виключно любителі, в тому числі, і до турнірів Grand Slam.

Проте історія розвитку професійного тенісу розпочалася значно раніше і існує достатньо велика кількість фактів, що засвідчують високий його рівень ще в першій половині XX століття.

Варто констатувати, що детальний аналіз закономірностей становлення різних компонентів системи тенісних змагань на початку його історії дасть змогу більш якісно обґрунтувати особливості її формування та еволюції й у інші періоди розвитку. Були й інші турніри, які у ті чи інші роки були провідними в календарі для професіоналів, проте три перші завжди тривалий час залишалися провідними.

Зв'язок з науковими темами. Робота виконана в межах теми 2.1. «Соціальні практики сучасного спорту» (№ державної реєстрації 0121U100524) Зведеного плану науково-дослідної роботи ЛДУФК ім. Івана Боберського на 2021-2025 рр.

Мета дослідження: систематизувати фактичні дані щодо формування та розвитку компонентів системи змагань у професійному тенісі до початку «ери Відкритого тенісу».

Матеріал та методи. Основним матеріалом дослідження були факти з історії формування системності у змаганнях з професійного тенісу, становлення ключових змагань періоду до 1968 року. До уваги приймалася інформація з мережі Інтернет, матеріали газет різного часу видання, які висвітлювали дані щодо проведення тенісних турнірів. **Методи дослідження:** аналіз та синтез, історичний метод, системний під-

хід, теоретична інтерпретація та пояснення.

Результати дослідження та дискусія. Прототипом тенісу у минулому вважається так звана «гра долонею» («же де пом», «реал-теніс»). Вона виникла у Франції ще у XIV столітті і була досить популярною серед французької знаті [1, 10]. Цікавим є те, що першими гравцями у гру долонею були священнослужителі, і проходила вона зазвичай у монастирях, на кам'яній підлозі. Згодом для зручності відбивання м'яча на руку почали одягати рукавицю і відбивати його дерев'яними предметами, які вважаються прототипами сучасної ракетки [11].

Ера сучасного тенісу розпочинається у другій половині XIX століття. Її попередником вважається гра «лаун-теніс». Засновником гри вважається майор Волтер Уінгфілд. Він використовував цю гру для розваги гостей на прийомах у своєму особняку в Уельсі. В 1873 році Волтер Уінгфілд опублікував перші правила цієї гри [5].

Цікавим є те, що майор фактично одразу зрозумів, що цю гру можна комерціалізувати, і вже у 1874 році він запатентував «лаун-теніс» та почав продавати обладнання та підручники з навчання гри, а також опублікував перші правила гри у брошурі «Сферистика або лаун теніс» [5]. Водночас, вже згодом Волтер Уінгфілд втратив цілісний контроль над своїм винаходом, і лаун-теніс почав стрімко розвиватися в усьому світі, й інші країни (Великобританія, США, Канада тощо) також почали виробляти конкурентоспроможне обладнання.

Водночас домінування Великобританії на міжнародній політичній арені, яке мало потужний вплив і на формування спорту в світі, в певній мірі позначилося на темпах професіоналізації тенісу. Так, кінець XIX – перша половина XX століття знаменувалися домінуванням любительства у спорті, тоді як професійний

спорт розвивався у відносно сповільнених темпах і у більшості видів спорту – окремо від любительського [1, 2]. Схожа ситуація простежувалася і в тенісі, який найбільшою мірою розвивався у Великобританії наприкінці XIX століття. На той час його розвиток у повній мірі обумовлювався у відповідності до англійської концепції любительства.

Попри усе, 1875 рік вважається роком народження сучасного тенісу за твердженнями Міжнародної федерації тенісу (International Tennis Federation, ITF). Саме тоді клуб любителів тенісу округу Мерилібон в Англії опублікував перші правила гри. А вже у 1877 році було проведено перший масштабний турнір, який одразу був відкритим для усіх бажаючих. Це був Вімблдонський турнір (Великобританія), який на той час курував Всеанглійський Клуб крокету і лаун-тенісу (All England Croquet and Lawn Tennis Club). Цікавим є те, що вже у перших змаганнях з учасників вимагалася оплата у розмірі одного фунта і одного шилінга, а глядачі повинні були придбати квитки ціною в один шилінг [3]. Цей аспект засвідчує, що вже перші турніри з лаун-тенісу мали незначну, але все ж наявну комерційну основу. Для жінок Вімблдонський турнір вперше було проведено у 1884 році [9].

Важливим моментом того часу для тенісу було заснування Асоціації лаун-тенісу (Lawn Tennis Association, LTA) у 1888 році. Організація вже згодом розробила 43 правила гри, багато з яких чинні до сьогодні. Також вона затвердила проведення 73 турнірів упродовж десятиліття [10].

Достатньо інтенсивно розвивається лаун-теніс і в США. Там створюється належна інфраструктура, відкриваються тенісні клуби та, відповідно, проводяться змагання уже також у другій половині XIX століття.

Важливим у цьому відношенні був 1881 рік, коли було створено

Національну асоціацію лаун-тенісу США (United States National Lawn Tennis Association, USLTA). Сьогодні вона має назву – Асоціація тенісу США. Організація займається стандартизацією правил змагань і проведенням турнірів. На той час до неї увійшли 34 клуби. У цьому ж році стартував ще один значущий для тенісистів турнір – Відкритий чемпіонат США (тоді Національний чемпіонат США серед чоловіків, US National Men's Singles Championship). Теністки стартували на власному такому турнірі у 1887 році [9].

Варто зупинитися на тому, що саме в США теніс почав формуватися як професійний вид спорту. Цьому сприяли ринкові взаємовідносини в країні, в також фактичне нівелювання «компоненту любительства» у спортивному середовищі.

Слід відзначити, що до кінця XIX століття лаун-теніс, окрім Великобританії та США, розвивався і в Австралії, Франції, Австро-Угорщині, Італії, Перу, Швейцарії, Аргентині, Греції, Данії тощо [5, 13]. Тобто, цей вид спорту отримав світове визнання.

Ще однією важливою датою в історії тенісу є 1913 рік, коли 12 національних лаун-тенісних організацій домовилися щодо створення Міжнародної федерації лаун-тенісу (International Lawn Tennis Federation, ILTF) у Парижі [10]. Наявність керівної міжнародної організації була прямою потребою того часу, оскільки вид спорту стрімко розвивався у світі. З цього часу міжнародні зв'язки в питаннях тенісу стають міцніші, з'являється ще більша кількість відкритих чемпіонатів у різних країнах і стабілізується календар змагань загалом.

Як відомо з історії, перший тур (по Північній Америці) виключно для професіоналів тенісу започаткував промоутер К. Пайл (С. С. Pyle) ще у 1926 році. Його підтримали американські та французькі тенісисти. Саме вони грали пока-

зові матчі для глядачів, які своєю чергою, оплачували це видовище [7]. Водночас факти засвідчують, що така професійна практика у той час все ще не була популярною і не приносила достатньо коштів. Але розвиток професійного тенісу не припиняється, а починає набирати обертів. Так, у цей час історія на професійному корті обертається навколо двох зіркових тенісистів – європейця Карела Козелуха (Karel Kozeluh) та американця Вінсента Річардса (Vincent Richards), які є обличчям туру К. Пайла.

Слід відзначити, що фахівчиня О.В. Борисова у своїй праці [1] вказує, саме 1926 рік – як початок третього періоду розвитку тенісу, у якому відзначає активізацію формування саме професійного його напрямку. Більше того, у цей період теніс був чітко розподілений на любительський (турніри Grand Slam, Кубок Девіса, Кубок федерації тощо) та професійний (серія турів). Цікавим є і те, що одразу поряд з чоловічим, розвивається і жіночий професійний теніс. Так К. Пайл залучив до свого туру одну із провідних теністок того часу – С. Ленглен (S. Lenglen) організувавши у тому ж 1926 році паралельно і жіночі змагання. Неоднозначним в історії є те, що гравці, які отримували статус професіоналів втрачали можливість брати участь у великих (любительських) турнірах [6].

На той час професійні тенісисти підписували контракт із професійним промоутером, який контролював їхні виступи. До прикладу, у тому ж 1926 році гравці С. Ленглен і В. Річардс гастролювали по Північній Америці разом з Полом Фере і Мері К. Браун згідно з контрактом з С. Пайлом. Ключовими заходами їх професійного календаря були особисті змагання та професійні чемпіонати за запрошеннями, які були еквівалентами турнірів Grand Slam [1, 7].

Тобто, на цей час система змагань у професійному тенісі все ще не мала стабільного і єдиного вигляду, а була організована дещо хаотично. Водночас, це стає суттєвим поштовхом для подальшого розвитку професійного напрямку тенісу і розширенням мережі його змагань.

У 1927 році було створено Професійну асоціацію лаун-тенісу (PLTA), яка по суті є національною організацією в США, що захищає інтереси професійних гравців і інструкторів спорту. У 1971 році організацію перейменовують у Асоціацію професійного тенісу США (USPTA) [10].

Загалом, до початку так званої «ери Відкритого тенісу», професіоналів не допускали до більшості турнірів, навіть до головних у цьому виді спорту – турнірів Grand Slam. При цьому аматорам-учасникам змагань не вручали призових грошей, а лише компенсували окремі витрати на переїзди.

Слід відзначити, що заборона участі у найбільш масштабних турнірах не зупиняла багатьох тенісистів від переходу у статус професіоналів, адже у професійних турах можна було отримати суттєві грошові винагороди.

Зважаючи на зростання кількості професійних тенісистів у світі, вже згодом у їх середовищі було започатковано власні мейджорси. До них відносять турнір Уемблі (Wembley tournament) у Лондоні, Професійний чемпіонат США (the U.S. Professional Championship) та турнір в Парижі (Championnat International de France Professionne, French Pro Championships). Це були три ключових професійних турніри серед чоловіків до 1968 року [17].

Першим щодо започаткування був the U.S. Professional Championship. Він проводився на кортах з різним покриттям в період з 1927 до 1999 року. Wembley tournament, своєю чергою, було започатковано у 1934 році і проводився він до 1990 року на Wembley

Arena у Великобританії. Однією з особливостей цього турніру було те, що гра відбувалася виключно на дерев'яному покритті. Третій серед професійних тенісних турнірів – French Pro Championships вперше було проведено у 1930 році і щорічно він стартував до 1968 року. Ці змагання проводилися на різних кортах, як дерев'яних, так і ґрунтових [14, 17].

Вважалося, що гравець, який здобув перемогу на усіх трьох турнірах упродовж календарного року вигравав «Професійний Grand Slam» [11, 16].

U.S. Professional Championship (US Pro)

Чемпіонат вважався мейджорсом у професійному чоловічому тенісі упродовж 1927-1967 років (до початку «ери Відкритого тенісу» у 1968 році).

Так, один з перших видатних американських професійних гравців, Вінсент Річардс (Vincent Richards), у 1927 домовився про проведення турніру з Говардом Кінсі (Howard Kinsey) в тенісному клубі Nolek (Нью-Йорк). За перемогу над суперником В. Річардс отримав \$ 1 тис [16].

В подальшому турнір набув системного характеру і проводився щороку у різних куточках США. Відповідно покриття корту могло бути різним: трав'яним, ґрунтовим, твердим (асфальтованим, бетонним), дерев'яним. Згодом турнір почали проводити на ґрунтових кортах Har-Tru. У цей час U.S. Professional Championship був подією яка передувала US Open і очевидно використовувався для підготовки кортів до останніх. Проте у 1978 році US Open переїхав на корти з твердим покриттям. Тоді два змагання розділилися і американські професіонали почали проводити свої змагання на ґрунтових кортах США. Турнір упродовж своєї історії проводився в одиночних і парних розрядах [10, 14].

Цікавим фактом в історії US Pro було те, що він став першим

професійним заходом (з 1937 р) відкритим для аматорів, і з того часу вважався одночасно відкритим Чемпіонатом США з тенісу.

Упродовж так званої професійної ери тенісу (1927-1967 рр.) перемогу у U.S. Professional Championship здобували здебільшого американські професіонали як в одиночному, так і парному розрядах, тоді як в «еру Відкритого тенісу» спортсмени з інших країн (Великобританії, Південної Америки, Іспанії, Швеції тощо) все частіше здобували перемогу в турнірі [11].

Слід відзначити, що система проведення турніру змінювалася у різні проміжки часу. Спершу застосовувалася відбірково-колова система гри (1927-1950 рр.). Так, 16 професійних тенісистів у першому раунді (Раунд 16) змагалися у групах (4 групи) по 2 пари гравців, переможці в яких змагалися між собою у чвертьфінальних раундах (загалом 8 гравців). До півфіналу відповідно проходили четверо і до фіналу двоє кращих професійних тенісистів, які і розігрували між собою чемпіонство. Кожна гра тривала до реалізації 4-х очок одним з тенісистів [14].

У 1951 році U.S. Professional Championship був розділений на дві події – Cleveland International Pro (16 учасників) і Forest Hills (6 учасників). Перша з яких була проведена за відбірково-коловою системою, а друга – за коловою (до 4 очок), яка вважається однією з найбільш об'єктивних з точки зору виявлення переможця.

Окремі джерела [10, 15] наводять інформацію щодо схожих варіантів організації U.S. Professional Championship і в подальших роках. Так, у 1954 році поряд з Cleveland International Pro був організований і турнір для професійних тенісистів в Лос-Анджелесі; обидва проводилися за відбірково-коловою системою в межах чотирьох раундів, про які йшлося вище.

У період 1955-1956 років підрахунок набраних очок гравцями на U.S. Professional Championship відбувався за Van Alen Streamlined Scoring System (VASSS). Ця система підрахунку передбачала скорочення тривалості матчів. Так, VASSS дозволяє вести підрахунок від 0 до 4-х очків, при цьому перемога присуджується гравцеві, котрий першим набере 4 очки, навіть якщо його суперник має 3 очки. Таким чином усувається раніше обов'язкова розбіжність у 2 очки [10].

У 1963 році спостерігалася суттєва фінансова криза у проведенні U.S. Professional Championship, проте в подальшому його проведення не призупинялося до 1967 року.

Wembley Professional Championships.

Турнір з тенісу, який проводився у Лондоні упродовж 1934-1967 років і вважався одним із мейджорсів у професійному тенісі. Проводився він і після 1967 року (до 1990), водночас був по суті перекинутий у нижчу категорію турнірів. Цікавим є те, що цей турнір упродовж 1934-1967 років проводився виключно на дерев'яних кортах, а коли вийшов з числа мейджорсів, то покриття змінили на пластикове. Турнір у межах своєї історії достатньо часто змінював назву. Так, упродовж 1951-1967 років він був відомий за назвою Лондонський професійний чемпіонат у приміщенні (London Indoor Professional Championships). У 1968 році турнір змінив назву на Jack Kramer Tournament of Champions, водночас упродовж 1969-1971 років турнір було об'єднано з кількома іншими під назвою Британський чемпіонат на закритих кортах (British Covered Court Championships). І врешті з 1976 року турнір отримав назву «Чемпіонат Бенсона та Хеджеса» («Benson & Hedges Championships») [7].

Wembley Professional Championships відбувався щоріч-

но, водночас були періоди, коли він не проводився (1940-1948, 1954-1955, 1972-1975). Немає достовірних відомостей і щодо проведення турніру у 1936 та 1938 роках, однак наявні згадки щодо поодиноких матчів, які ідентифікували, як турнір Wembley [7, 14].

Аналізуючи формат проведення турніру слід відзначити, що у перший рік (1934) Wembley Professional Championships проводився за коловою системою. Також за цією системою турнір було проведено і у 1939 році. З одного боку – тому що кількість учасників була невеликою (4-6), а з іншого ця система – дозволяє визначити переможця у найбільш об'єктивний спосіб.

У інші роки турнір проводився за системою раундів, у кожному з яких формувалися пари гравців, і той, котрий програвав, вибував з турніру. Раундів було чотири: перший, чвертьфінал, півфінал і фінал.

Слід відзначити, що зважаючи на різну кількість учасників турніру, списки раундів могли формуватися по різному. Так, в одні роки (1937, 1949, 1951-1953, 1959 тощо) усі заявлені учасники розпочинали змагання з першого раунду. У інші (1935, 1950, 1956-1958 тощо) – окремі (вищі у рейтингу) учасники потрапляли одразу в чвертьфінал турніру [12]. Отже можна припустити, що на той час сталою моделі системи змагань у Wembley Professional Championships ще не було, вона скоріше була спонтанною.

Історичні відомості вказують на те, що у період з 1970 до 1983 року Wembley Professional Championships був головним рейтинговим турніром тенісного туру Гран-прі.

French Pro Championship (French Pro)

Турнір під назвою Чемпіонат Франції серед професіоналів (Championnat International de France Professionnel) вперше був проведений у 1930 році Асоціаці-

єю професійних тенісистів Франції (АФРТ). До 1967 року цей чемпіонат вважався одним з головних тенісних турнірів серед професійних спортсменів [13]. Змагатися у турнірі було дозволено виключно чоловікам.

French Pro проводився у Парижі на ґрунтовому корті Ролан Гаррос. Лише упродовж 1963-1967 років ці змагання відбувалися на стадіоні «П'єр де Кубертен» на дерев'яному покритті. У 1950 і 1953 роках турнір проводили на цементному покритті, проте існує припущення, що ці турніри не були зараховані як French Pro.

Турнір не проводився у 1933, 1940-1949, 1954, 1955, 1957 роках. Щодо формату проведення змагань, то упродовж розвитку турніру він змінювався. Так, на початку, упродовж 1930-1932 років French Pro проводився за коловою системою. У ті роки кількість учасників змагань була незначною (по 4). У 1934 році, враховуючи збільшення їх кількості до 8 осіб, спосіб проведення передбачав пряме вибування після програшу у трьох раундах (чвертьфінал, півфінал, фінал). Вже у наступному, 1935 році, список учасників French Pro складав 16 тенісистів, що спричинило до збільшення кількості раундів до 4-х (раунд 16, чвертьфінал, півфінал, фінал) [6, 7].

В подальшому змагання проводилися за цим же способом, проте в залежності від кількості учасників варіювалася кількість раундів їх проведення. В окремі роки (1939, 1956, 1958, 1964, 1965 тощо) провідним тенісистам-професіоналам в рейтингу дозволялося не брати участь у першому раунді турніру, а одразу змагатися у другому, формуючи пару зі спортсменами, які здобули перемогу на першому етапі змагань.

U.S. Professional Championship, Wembley Professional Championships, French Pro Championship умовно були головними подіями у професійному тенісі у першій половині ХХ ст. Гравці з люби-

тельським статусом також могли брати участь у цих подіях, проте не мали змоги отримувати грошові винагороди при цьому.

Цікавим фактом в історії цих професійних турнірів є те, що їх ієрархія у плані класу могла змінюватися щороку. До прикладу, у 1934 році U.S. Pro вважався турніром високого класу, оскільки участь у ньому брали висококласні гравці з найвищим рейтингом. Водночас у 1936 році – це була пересічна подія, у якій брали участь професійні інструктори гри. На той час вищий рівень організації та популярність у світі мали все ж любительські турніри, тому професійні вважалися другорядними. У будь-який момент професійний тенісний турнір міг бути скасованим через низьку зацікавленість глядачів у ньому [10].

Водночас, описані змагання лише умовно називали мейджорсами того часу. Були й інші версії щодо мейджорсів у професійному тенісі у 30-60-х роках ХХ століття. Очевидно, що чіткого визначення щодо них не було, оскільки в різні роки, різні турніри пропонували більший чи менший грошовий приз, а отже спортсмени особисто обирали собі ключові змагання, де могли б отримати найвищий заробіток. Ось, до прикладу, один із провідних професійних тенісистів тих років Джек Крамер у сезоні 1958/59 років визначив для себе чотири головні професійні турніри: Форест Хіллс (Forest Hills), Куйонг (Kooyong), Лос-Анджелес Мастерс (L.A. Masters), турнір в Сіднеї (Sydney tournament).

До початку «ери Відкритого тенісу» на спортивній арені часто виникали і певний час функціонували й інші професійні турніри з тенісу. В їх числі: Bristol Cup (1920–1932), Professional Championship of the World (1927–1928), World Pro Championship (1932–1933), Bonnardel Cup (1935–1937), International Pro Championship of Britain (1935–1939), U.S. Pro Hard Courts (1945–

1946), Philadelphia U.S. Pro Indoor (1950–1952), Australian Pro (1954), Tournament of Champions (1957–1959), Masters Pro (1956–1965), Kramer Cup (1961–1963), Madison Square Garden Pro (1966–1967), Forest Hills Pro (1966), Wimbledon Pro (1967) [14].

Уваги серед цих турнірів заслуговує зокрема Bristol Cup, який проводився в Больє-сюр-Мер, Каннах і Ментоні у Франції упродовж 1920–1932 років. У 20-х роках цей турнір вважався провідним у професійному тенісі [9]. Це був свого роду професійний чемпіонат Франції поряд з World Pro у 1925 році, який також мав подібний статус [13]. У 1928 році турнір Bristol Cup отримав статус Чемпіонату світу серед професіоналів. Цей турнір проводився за коловою системою розіграшу.

Professional Championship of the World (Queen's Club Pro) своєю чергою планувався як висококатусна щорічна подія у календарі професійних тенісистів. Водночас проведений він був лише у 1927 та 1928 роках. Тоді він здобув широку популярність і проводився як Чемпіонат світу серед професіоналів.

World Pro Championship проходив у 1932 і 1933 роках у Берліні в клубі Rot-Weiss, на ґрунтовому покритті. У ньому у той час брали участь понад 80 гравців. Турнір на той час вважався найпрестижнішим професійним турніром у світі [1, 10].

Загалом кожен із зазначених турнірів заслуговував уваги у той чи інший час. Окремі з них тимчасово піднімалися до найвищого рівня, коли інші не проводилися. Деякі зазнавали фінансових труднощів і в результаті ліквідувалися.

Як демонструє практика, у першій половині ХХ ст. фактично жоден із професійних тенісних турнірів (окрім трьох головних) не мав стабільного графіку проведення і в значній мірі вони організовувалися ситуативно (при

наявності бажаючих брали участь та тих, хто за цим спостерігав).

Формати проведення турнірів у різні роки відрізнялися, що також напряму залежало від кількості учасників. За умови незначної кількості бажаючих турніри проводилися за коловою системою, якщо ж кількість професійних тенісистів зростала у турнірі, то спосіб проведення змагань змінювався на пряме вибування або так званий Раунд Робін (гравці об'єднуються в групи по три-чотири особи і змагаються з усіма іншими членами групи. Після цього вони ранжуються за кількістю матчів, сетів і виграних ігор, а також за результатами очних матчів. Один, два чи чотири гравці, які стали кращими, потрапляють до наступного етапу турніру).

У 1950-х роках Джек Крамер – професійний гравець у теніс взявся просувати свій власний професійний тур. Для цього він залучав гравців з аматорських лав, підписуючи з ними контракти. Зокрема тоді йому вдалося налагодити співпрацю з такими зірками тенісу як Френк Седжман, Тоні Траберт, Лью Хоад і Кен Роузволл [16]. Вони заробляли фактично за поодинокі матчі, але ці події не були розголошені у широкій верстві. Схема турніру на той час була суто аматорською. Свої зароблені кошти гравці отримували фактично «під столом» на додачу до оприлюднених компенсацій за власні витрати.

Слід відзначити, що понад чотири десятиліття в тенісному середовищі велися дискусії щодо відкритих змагань між любителями та професіоналами. Значна частина тенісної спільноти прагнула покінчити з таємними виплатами спортсменів, але були консерватори, котрі постійно виступали проти такого рішення у Міжнародній федерації лаун-тенісу (ILTF – згодом ITF). Водночас, у 1967 році було засновано дві нові професійні групи у тенісі. Перша – Національна тенісна

ліга під керівництвом колишнього капітана Кубка Девіса США Джорджа МакКолома та друга – Чемпіонат світу з тенісу (WCT), на чолі з промоутером Нового Орлеана Дейвом Діксоном, яка фінансувалася нафтовим і футбольним магнатом Далласа Ламаром Хантом. Обидві ці групи у той час підписали контракти із значною кількістю найкращих тенісистів світу як серед аматорів, так і професіоналів [15].

У цьому ж році Асоціація лаун-тенісу (LTA) Великобританії постановила скасувати різницю між аматорами та професіоналами гри у своїх турнірах, що стало першим вагомим кроком до об'єднання. ILTF у березні 1968 року була змушена провести екстрене засідання, на якому було утверджено 12 турнірів відкритого типу. З цього моменту розпочалася «ера Відкритого тенісу» [10, 13].

У квітні 1968 року було проведено перший відкритий турнір British Hard Courts у Борнмуті. Наступним став Вімблдонський турнір (Wimbledon Championships). Його загальний призовий фонд тоді склав \$ 62,760. Уже згодом професіонали братимуть участь у Відкритому чемпіонаті США (U.S. Open). Загальний призовий фонд цих змагань у 1968 році становив \$100 тис. Вже згодом призові фонди провідних тенісних стартів зросли до мільйонів \$ [10].

Загалом період до 1968 року характеризувався великою кількістю змагань у календарі професійного тенісу. Цікавою тенденцією, при цьому було те, що незважаючи на статусність окремих турнірів загалом (до прикладу U.S. Professional Championship, Wembley Professional Championships, French Pro Championship (French Pro), вони все ж могли не бути пріоритетними для усіх спортсменів в однаковій мірі. Кожен формувал власний календар змагань і слідував йому. Це пов'язано з відсутністю єдиного рейтингу і «по-

гонею» тенісистів з одного боку за гонорарами, а з іншого – вибір змагань у значній мірі залежав від відстаней для переїздів, які самі спортсмени собі і оплачували.

Перші роки переходу від так званого «квазіаматорства» до повноцінного професійного тенісу характеризувалися суттєвим спротивом і відповідно бар'єрами у розвитку. У вирішеннях окремих питань контролю над професійними тенісними турнірами доходило навіть до судових позовів. У чоловічому тенісі було утворено Асоціацію тенісистів професіоналів (АТР; 1972) та Жіночу тенісну асоціацію (WTA; 1973) [1, 5]. Ці організації фактично одразу здобули високий рівень визнання і відповідно впливу на подальший розвиток системи змагань у професійному тенісі.

Цікаво відзначити, що великий вплив на розвиток тенісу мали ЗМІ. Дуже часто провідні тенісисти орієнтувалися не стільки на підсумковий результат своїх ігор, скільки на видовищність і по суті «унікальність» власної гри. Зокрема достатньо зухвалими і запальними у той час були такі гравці як Іліє Настасе (переможець US Open, 1972; Internationaux de France de Roland Garros, 1973; володар чотирьох титулів Мастерс), Джиммі Коннорс (кількаразовий переможець Wimbledon Championships, 1974, 1982; Australian Open, 1974; US Open, 1974, 1982). Саме вони створювали імідж і задавали в багатьох аспектах темп розвитку тенісу у 1970-80-х роках [15, 16].

Окрім того, у 1970-х роках було проведено ряд міжнародних турнірів під назвою «Гран-прі», що стало ще одним суттєвим кроком у напрямі розвитку професійного тенісу. Призові кошти вручалися кращим спортсменам за підсумком місць, які вони посідали упродовж турніру [2].

Висновки.

Професійний напрям розвитку тенісу набув обертів у кін-

ці 20-х – на початку 30-х років ХХ ст., коли почали організовуватися масштабні змагання. Серед них і три основні мейджорси – U.S. Professional Championship, Wembley Professional Championships та French Pro Championship. Переможець цих турнірів в одному році отримував титул «Професійного Grand Slam». Проте статус цих турнірів у календарі змагань не завжди був вирішальним у плануванні особистого календаря провідних тенісистів, досить часто більшу популярність у тому чи іншому році могли отримати інші змагання, унаслідок більшого призового фонду або ж кращої рекламної кампанії тощо. Тобто, стабільності у визначенні рейтингу змагань на той час не існувало.

Календар змагань характеризувався відносною стабільністю у проведенні змагань, проте з іншого боку – щороку доповнювався новими. Формат проведення турнірів постійно змінювався, як і покриття кортів, на яких змагалися учасники. Перше залежало від кількості учасників (за умови невеликої кількості застосовували колову систему, якщо ж кількість бажаючих була більшою – формат змінювали на пряме вибування).

Загалом чіткою та злагодженою системою змагань у професійному тенісі на початкових етапах розвитку не назвеш. Водночас період до 1968 року і навіть до початку 1980-х років, коли теніс уже якийсь час був «Відкритим» все ще також не характеризувався злагоженістю діяльності провід-

них тенісних організацій у світі (ILTF, ATP, WTA) щодо подальшого розвитку професійного тенісу та системи його змагань.

У той же час, ключовий бар'єр (відмежованість любительського та професійного тенісу) був подоланий, і отриманий у минулому досвід організації професійних турнірів з тенісу поступово отримав новий рівень адаптації у «ері Відкритого тенісу».

Перспективи подальших досліджень. Планується продовжити вивчення еволюції системи змагань у професійному тенісі та чинників, що визначали її структуру у ті чи інші періоди розвитку суспільства.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що не існує конфлікту інтересів.

Література

1. Борисова О.В. Становлення і розвиток професійного тенісу у світовій практиці спорту. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2000;36:3-9.
2. Гуськов С.И., Линец М.М., Платонов В.Н., Юшко Б.Н. Профессиональный спорт. Киев: Олимпийская литература; 2000. 392 с.
3. Atkin R. The first Wimbledon. Wimbledon Official Web site [Internet]; 1877. [cited 2022 Dec 22]. Available from: https://www.wimbledon.com/en_GB/about/history/1877.html
4. Avila-Cano A, Triguero-Ruiz F. On the control of competitive balance in the major European football leagues. Managerial and Decision Economics. 2022;1-10. <https://doi.org/10.1002/mde.3745>
5. Borisova O.V. Tennis: history and the present. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports. 2012;11:119-124.
6. Bowers R. Suzanne Lenglen and the First Pro Tour. [Internet]; 1999. [cited 2023 Jan 3]. Available from: http://www.tennisserver.com/lines/lines_99_10_31.html
7. Bowers R. Wembley and Paris. Forgotten Victories: The Early Pro Tennis Wars. The Tennis Server. [Internet]; 2003. [cited 2023 Jan 3]. Available from: http://www.tennisserver.com/lines/lines_03_03_01.html. Retrieved 10 August 2011.
8. Gasparetto T, Mishchenko D, Zaitsev E. Factors influencing competitive balance across European football top tier leagues. Managerial and Decision

References

1. Borysova O.V. Formation and development of professional tennis in the world practice of sports. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports. 2000;36:3-9. (in Ukrainian)
2. Guskov S.I., Linets M.M., Platonov V.N., Yushko B.N. Professional sport. Kiev: Olimpiyskaya literatura; 2000. 392 s. (in Russian)
3. Atkin R. The first Wimbledon. Wimbledon Official Web site [Internet]; 1877. [cited 2022 Dec 22]. Available from: https://www.wimbledon.com/en_GB/about/history/1877.html
4. Avila-Cano A, Triguero-Ruiz F. On the control of competitive balance in the major European football leagues. Managerial and Decision Economics. 2022;1-10. <https://doi.org/10.1002/mde.3745>
5. Borisova OV. Tennis: history and the present. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports. 2012;11:119-124.
6. Bowers R. Suzanne Lenglen and the First Pro Tour. [Internet]; 1999. [cited 2023 Jan 3]. Available from: http://www.tennisserver.com/lines/lines_99_10_31.html
7. Bowers R. Wembley and Paris. Forgotten Victories: The Early Pro Tennis Wars. The Tennis Server. [Internet]; 2003. [cited 2023 Jan 3]. Available from: http://www.tennisserver.com/lines/lines_03_03_01.html. Retrieved 10 August 2011.
8. Gasparetto T, Mishchenko D, Zaitsev E. Factors influencing competitive balance across European football top tier leagues. Managerial and Decision

- Economics. 2022:1-11. <https://doi.org/10.1002/mde.3801>
9. Gobbie D.T. Gladys Heldman and the Original Nine: The Visionaries Who Pioneered the Women's Professional Tennis Circuit [dissertation]. West Lafayette, US: Purdue University; 2015.
10. History of the Pro Tennis Wars Chapter 2, part 1 1927–1928 [Internet]; 2007. [cited 2022 Dec 8]. Available from: http://www.tennisserver.com/lines/lines_01_03_01.html
11. Kramer J. The game: my 40 years in tennis. London: Deutsch; 1981. p. 244. Collins B. The Bud Collins History of Tennis (3rd ed.). New York: New Chapter Press. 2016. pp. 793-795.
12. Lake R.J. Tennis governance: A history of political power struggles. Routledge Handbook of Tennis. 2019:341-350.
13. Little A. The Golden Days of Tennis on the French Riviera 1874–1939. London: Wimbledon Lawn Tennis Museum; 2014. 452 p.
14. McCauley J, Trabert T, Collins B. (2001) The History of Professional Tennis. Professional Tennis Results Section. The Short Run Book Company Limited. Windsor; 177 p.
15. Radicchi F. Who is the best player ever? A complex network analysis of the history of professional tennis. PloS one. 2011;6.2:e17249.
16. Raymond L. Greatest Player of All Time: A Statistical Analysis. Tennis Week Magazine. 2007 Sep.
17. Robertson M. Encyclopedia of Tennis. New York: Viking Press; 1974. pp. 60-71.
- Economics. 2022:1-11. <https://doi.org/10.1002/mde.3801>
9. Gobbie D.T. Gladys Heldman and the Original Nine: The Visionaries Who Pioneered the Women's Professional Tennis Circuit [dissertation]. West Lafayette, US: Purdue University; 2015.
10. History of the Pro Tennis Wars Chapter 2, part 1 1927–1928 [Internet]; 2007. [cited 2022 Dec 8]. Available from: http://www.tennisserver.com/lines/lines_01_03_01.html
11. Kramer J. The game: my 40 years in tennis. London: Deutsch; 1981. p. 244. Collins B. The Bud Collins History of Tennis (3rd ed.). New York: New Chapter Press. 2016. pp. 793-795.
12. Lake R.J. Tennis governance: A history of political power struggles. Routledge Handbook of Tennis. 2019:341-350.
13. Little A. The Golden Days of Tennis on the French Riviera 1874–1939. London: Wimbledon Lawn Tennis Museum; 2014. 452 p.
14. McCauley J, Trabert T, Collins B. (2001) The History of Professional Tennis. Professional Tennis Results Section. The Short Run Book Company Limited. Windsor; 177 p.
15. Radicchi F. Who is the best player ever? A complex network analysis of the history of professional tennis. PloS one. 2011;6.2:e17249.
16. Raymond L. Greatest Player of All Time: A Statistical Analysis. Tennis Week Magazine. 2007 Sep.
17. Robertson M. Encyclopedia of Tennis. New York: Viking Press; 1974. pp. 60-71.

Хіменес Христина

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
м. Львів, вул. Тадеуша Костюшка, 11, 79000, Україна
e-mail: kh.khimenes@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8677-6701>

Бріскін Юрій

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
м. Львів, вул. Тадеуша Костюшка, 11, 79000, Україна
e-mail: y.a.briskin@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6375-9872>

Пітин Мар'ян

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
м. Львів, вул. Тадеуша Костюшка, 11, 79000, Україна
e-mail: pityn7@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3537-4745>

Маланюк Любомир

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, 76000 Україна
e-mail: liubomyr.malaniuk@pnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-4698-6525>

Задорожна Ольга

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
м. Львів, вул. Тадеуша Костюшка, 11, 79000, Україна
e-mail: ozadorozhna@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-6318-1660>